



Äänittämisen epäonnistuminen käräjäoikeudessa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 25.2.2022 osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut Pohjois-Savon käräjäoikeuden menettelyä. Kantelija on pyytänyt käräjäoikeudelta pääkäsittelyssä todistajana kuullun henkilön kuulustelun äänitallennetta. Käräjäoikeudesta on kerrottu, että äänitys on epäonnistunut eikä sitä ole saatavilla. Kantelija on pyytänyt oikeuskansleria tutkimaan käräjäoikeuden menettelyn.

SELVITYS

Pohjois-Savon käräjäoikeuden laamanni on antanut 25.4.2022 päivätyn lausuntonsa ja käräjätuomari A 11.4.2022 päivätyn selvityksensä.

Lausunto ja selvitys lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Arviointi

Oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 6 §:n 1 momentin (1064/1991) mukaan todistajan, asiantuntijan sekä todistelutarkoituksessa kuullun asianosaisen tai muun henkilön kuulustelu on äänitettävä. Jos äänittäminen ei ole mahdollista, lausuma on sanatarkasti merkittävä pöytäkirjaan. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos äänittäminen lausuman lyhyden vuoksi on ilmeisen tarpeetonta, pöytäkirjaan on äänittämisen sijasta tarkoin merkittävä, mitä asiassa on kerrottu. Pöytäkirjattu suullinen lausuma on heti luettava ja pöytäkirjaan on merkittävä lausuman antajan ilmoitus siitä, onko lausuma ymmärretty oikein.

Oikeudenkäyntimenettelyssä suullista todistelua ei oikeudenkäymiskaaren 22 ja 24 luvuissa tarkemmin säädetyin tavoin kokonaisuudessaan kirjata pöytäkirjaan tai tuomioon, joten äänitteet ja niiden asianmukainen laatu ovat oikeusvarmuuden ja asianosaisten oikeusturvan kannalta tärkeitä. Oikeudenhoidon asiakkaan tulee voida luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen eli tässä tapauksessa tallentumisen onnistumiseen.

Tässä asiassa todistajan äänitys kärjäoikeuden istunnossa ei ollut tallentunut. Selvää siten on, että kärjäoikeudessa on tapahtunut virhe.

Selvityksessään kärjätuomari on kertonut, että istuntopaikan henkilökunta oli laittanut istuntosalin hänelle valmiiksi. Pääkäsittelyn aikana nauhoituslaitteissa kaikkien kuultavien kohdalla tallentamista osoittava valo oli palanut tallennuksen merkiksi, joten kärjätuomarilla ei ollut syytä epäillä tallennuksen epäonnistumista. Äänityksen epäonnistuminen oli ilmennyt kärjätuomarille vasta, kun kantelija oli pyytänyt äänitallennetta. Kärjätuomari ei tiedä, miksi nauhoitus on epäonnistunut.

Kärjäoikeuden laamanni on todennut lausunnossaan, että kysymyksessä olevassa tapauksessa tallennuslaitteessa on ilmeisesti ilmennyt hetkellinen vika. Lausunnosta ei ilmene tarkemmin vian laatu tai sen kesto.

Kun äänitys kärjäoikeudessa epäonnistuu, niin tapahtunutta virhettä ei saada enää korjattua. Näin ollen olennaista olisi pyrkiä jo ennakolta estämään mahdollisuudet äänityksen epäonnistumiselle ja selvittää tapahtuneiden virheiden syyt, jotta voidaan ryhtyä toimenpiteisiin vastaavanlaisten tilanteiden estämiseksi.

Olen 9.2.2022 antanut ratkaisun samantyyppisessä asiassa, jossa Pohjois-Savon kärjäoikeudessa äänitys istuntosalin laitteilla oli epäonnistunut ([OKV/2886/10/2021](#)). Myös kyseisessä tapauksessa istuntosalin äänitysjärjestelmä oli ulkoisesti vaikuttanut toimineen asianmukaisesti,

vaikka äänitys oli epäonnistunut. Nyt käsiteltävässä asiassa äänityksen virhe oli tapahtunut ennen edellä mainittua päätöstäni.

Päätöksessäni toin esille, että äänityksen onnistuminen voidaan helposti varmistaa ennen istuntoa tehtävällä testiäänityksellä. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat myös aiemmin äänittämisen epäonnistumista koskevilla päätöksissään tuoneet esille, että äänitysjärjestelmän toimivuuden tarkastaminen ennen pääkäsittelyn alkamista on aiheellista (ks. [OKV/59/1/2011](#) ja [EOA/1104/4/05](#)).

Käytännössä lyhyt testiäänitys ja sen kuunteleminen ennen istuntopäivän alkua vähentävät merkittävästi vaaraa, että tallennuslaitteissa olevaa teknistä vikaa ei havaittaisi ja äänitys tämän johdosta epäonnistuisi. Ennen istuntoa tehtävä testiäänitys ei millään tavoin vaikeuta käräjätuomarin tai kärjäsihteerin työskentelyä istunnon aikana.

Huomioitavaa on osaltaan se, että äänityksen epäonnistuminen paljastuu usein vasta verrattain pitkän ajan kuluttua pääkäsittelyn jälkeen asianosaisen pyytäessä tallenteita itselleen muutoksenhakua varten. Mikäli testiäänityksiä ei kärjäoikeudessa tehdä tai laitteiden toimivuutta valvota muutoin säännöllisesti, niin tallennuslaitteiden tekninen vika ja äänitysten epäonnistuminen voi jäädä havaitsematta pitkältikin ajalta. Istuntosalien tallennuslaitteiden tosiasiallisen toimivuuden varmistaminen on tuomioistuimessa tarpeen äänittämiseen liittyvien teknisten valmiuksien ylläpitämiseksi.

Toki äänitys voi epäonnistua myös sellaisesta teknisestä viasta tai ongelmasta, jota tuomioistuin ei lainkaan pysty ennakoimaan tai muutoin inhimillisestä virheestä (esim. [OKV/1284/1/2017](#)).

Käsiteltävänä olevassa asiassa puheenjohtajana toiminut käräjätuomari on noudattanut kärjäoikeuden käytäntöä eikä hänellä ole istunnossa ollut aihetta epäillä äänityksen epäonnistumista, sillä ulkoisesti äänityslaitte on vaikuttanut toimineen asianmukaisesti. Minulla ei edellä kuvatuissa olosuhteissa ole aihetta arvostella puheenjohtajana toimineen käräjätuomarin menettelyä asiassa.

Huomioni kohdistuu sen sijaan yleisemmin äänittämistä koskeviin menettelytapoihin ja teknisten valmiuksien ylläpitämiseen Pohjois-Savon kärjäoikeudessa. Tuomioistuinlain 8 luvun 1 §:n nojalla tuomioistuinta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa päällikkötuomari. Saman luvun 2 §:n nojalla päällikkötuomari huolehtii tuomioistuimen toimintakyvystä ja sen kehittämisestä.

Äänityksen epäonnistuminen on virhe, joka on omiaan heikentämään oikeudenhoidon asiakkaiden luottamusta tuomioistuimen toiminnan asianmukaisuuteen. Äänityksen epäonnistuminen saattaa vaarantaa asianosaisten oikeusturvaa.

Tässä asiassa äänitys on epäonnistunut kärjäoikeudessa tarkemmin selvittämättä jääneen teknisen vian johdosta. Saadun selvityksen perusteella ei voida poissulkea sitä, että vika olisi voitu kärjäoikeudessa havaita vähäisellä vaivalla jo ennakolta esimerkiksi ennen pääkäsittelyä tehtävällä testiäänityksellä.

Laamannin lausunnon perusteella tallennuslaitteiden toimintaa kärjäoikeudessa ei säännönmukaisesti testattu ennen asiassa tapahtunutta virhettä, eikä testauksia tehdä lausunnon perusteella edelleenkään, vaikka olen tuonut testiäänityksen merkityksen esille myös 9.2.2022 antamassani päätöksessä, jossa kyse oli samassa kärjäoikeudessa tapahtuneesta samanlaisesta virheestä. Lausunnossa ei ole esitetty hyväksyttäviä perusteita sille, miksi äänityksen onnistumista ei näiden jo ilmenneiden virheiden jälkeenkään pyritä kärjäoikeudessa varmistamaan esimerkiksi ennen istuntopäivää tehtävällä testiäänityksellä tai muilla toimin.

Lausunnosta ei ilmene, että kärjäoikeudessa olisi ylipäätään ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin asiassa ilmenneen vian syyn tai laajuuden tarkemmaksi selvittämiseksi ja vastaavanlaisten tilanteiden estämiseksi. Katsonkin, että kärjäoikeus on tapauksessa laiminlyönyt noudattaa sitä huolellisuutta, joka äänittämiseen ja siihen liittyvien teknisten valmiuksien ylläpitämiseksi on tarpeen.

Kärjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun tallennuksen onnistumisen merkitys tulee kasvamaan entisestään 28.1.2022 vahvistetun oikeudenkäymiskaaren muuttamista koskevan lain (96/2022) myötä. Lakimuutoksen perusteella muutoksenhakutuomioistuin voi ottaa suullisen todistelun vastaan kärjäoikeudessa suullisesta todistelusta tehdystä kuva- ja äänitallenteelta eikä todistajien ja muiden oikeudenkäynnissä kuulusteltavien tarvitse saapua hovioikeuteen. Lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Pohjois-Savon kärjäoikeuden huomiota huolellisuuteen henkilötodistelun tallentamisessa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki